

Nuorten lääkärien yhdistyksen kommentteja valinnanvapauslain luonnoksesta koulutusnäkökulmasta

Taustaa

Erikoislääkärikoulutus on Suomessa kansainvälisesti vertailtuna hyvin käytännönläheistä. Osaaminen karttuu toimimalla lääkärinä palvelujärjestelmässä koulutettavan omalla erikoisalalla ja usein sitä täydentävillä erikoisaloilla. Tässä mallissa palvelujärjestelmän tekemillä valinnoilla ja työjärjestelyillä on kriittinen rooli koulutuksen laadun kannalta. Palvelujärjestelmän koulutusvastuun voidaan siten sanoa olevan suuri. Tämä ei ole ollut suuri ongelma julkisten sairaaloiden ja terveyskeskusten tarjotessa laaja-alaisia palveluita ja kantaessaan kokonaisvastuun väestön terveyden- ja sairaanhoidosta alueellaan. Palvelujärjestelmällä on siten ollut luontainen tarve ja halu turvata koulutustoiminnalla osaavan työvoiman saatavuus alueella jatkossa. Sosiaali ja terveysministeriö on lisäksi kannustanut erikoislääkäreiden koulutukseen erityisvaltionosuusjärjestelmän kautta maksetuilla rahallisella tuella (ns. EVO-korvaukset).

Erikoislääkärikoulutuksen laadulla on keskeinen rooli koko terveydenhuoltojärjestelmän toimivuuden, tehokkuuden ja syntyvien kustannusten kannalta. Tiivistettynä voidaan sanoa, että erikoislääkäreiden osaaminen määrittää suurelta osin potilaille tarjotun hoidon laadun.

Valinnanvapauslain luonnoksen puutteet koulutusnäkökulmasta

Nuorten lääkärien yhdistys on huolissaan valinnanvapauslain luonnoksen aiheuttamista muutoksista koulutusympäristöön. Laista puuttuvat kokonaan kirjaukset koulutusvastuista ja kannustimista. Tämä tekee epävarmaksi laadukkaan koulutuksen toteutumisen uudenlaisessa palveluverkossa.

Ongelmat perusterveydenhuollon lääkärinkoulutuksen kannalta

Terveyskeskuksissa koulutettavilla yleislääketieteen erikoislääkäreillä on ollut potilaan hoidosta laajaa lääketieteellistä osaamista edellyttävä koordinaatiovastuu. He ovat toimineet myös erikoissairaanhoidon palveluiden portinvartijana.

Palvelujärjestelmään tulee paljon uusia palveluntuottajia. Suoran valinnan palveluita tuotetaan jatkossa merkittävässä määrin yksityisomisteisissa SOTE-keskuksissa. Näiden keskusten palveluvalikoima tulee olemaan nykyisiä terveyskeskuksia suppeampaa. Ne eivät tarjoa vanhustenhuollon palveluja, neuvolatoimintaa, opiskelijaterveydenhuoltoa tai perusterveydenhuollon vuodeosastopalveluita. Toimintakentän nyt pirstaloituessa laaja-alaisen yleisosajien kouluttaminen vaikeutuu. Suuria potilasmääriä siirtyy suppeamman palveluvalikoiman keskuksiin. Näillä keskuksilla tulee siten jatkossa olla lakiin kirjattu, yksikön kokoon tai lääkärimäärään perustuva koulutusvastuu.

Ongelmat erikoissairaanhoidon lääkärinkoulutuksen kannalta

Lakiluonnokseen sisältyy ehdotus tuottaa osa erikoissairaanhoidon palveluista asiakassetelillä. Koska erityisen vaativaa sairaanhoitoa ei voida siirtää pois nykyisistä keskussairaaloista, tullaan sairaaloista todennäköisesti siirtämään pois poliklinista ja päiväkirurgista toimintaa. Nämä kokonaisuudet muodostavat merkittävän osan potilasmääristä ja siten päiväaikaisen henkilökunnan tarve vähenee näissä yksiköissä. Koska päivystysvalmiutta ylläpidetään päiväaikaisesta henkilökunnasta koostuvilla päivystysringeillä, ovat sairaaloiden päivystystoiminnot uhattuna. Päivystystoimintojen ja päiväaikaisen toiminnan supistuessa, sairaala ei kykene kouluttamaan enää entisessä määrin erikoislääkäreitä. Tämä lisää paineita suuremmille sairaaloille ja koulutukseen muodostuu pullonkauloja ja erikoistuvien lääkäreiden valmistuminen hidastuu. Tämä on erittäin huolestuttavaa ottaen huomioon lähivuosina monilla aloilla uhaava erikoislääkäripula. Sairaaloiden tarjoama suppeamman osaamisen potilasmateriaali ei mahdollista myöskään eheän yleisosaamisen karttumista aikaisempaan tapaan.

Nykyisissä keskussairaaloissa erikoistuvat lääkärit vastaavat myös osasta kirurgisia toimenpiteitä. Tämä on operatiivisen osaamisen kertymisen kannalta keskeistä. Jos asiakkalla on mahdollisuus valita jatkossa asiakassetelillä palveluita tuottava yksikkö, on todennäköistä, että hän suosii erikoislääkäripainotteista palvelutuontantaa. Tämä vähentää erikoistumisaikana tehtävien toimenpiteiden määrää ja valmistuvien erikoislääkäreiden osaamista.

Onkin pohdittava tarkkaan onko kaikilla alueilla järkevää tuottaa osaa palveluista asiakaseteleillä, jotta mielekkäät keskussairaaloiden palvelu- ja koulutuskokonaisuudet voidaan säilyttää. Jos asiakassetelin laajaan käyttöön lähdetään on lakiin sisällyttävä koulutusvelvoite myös asiakassetelillä palveluita tuottavalle toimijalle.

Ehdotukset korjaavista toimenpiteistä

7.luku 31§ Maakunnan asettamat ehdot suoran valinnan palvelun tuottajille

Ehdotetaan muutettavan: Maakunta voi asettaa palvelujen laatua, voimavaroja ja saatavuutta, **terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutusta** sekä palveluketjuja ja palvelujen yhteensovittamista koskevia ehtoja, jotka suoran valinnan palvelun tuottajan on täytettävä. Vaatimusten on oltava yhdenmukaiset kaikille samanlaisia palveluja tuottaville yrityksille, yhteisöille ja ammatinharjoittajille. Maakunnan asukkaiden palvelutarpeet voidaan ottaa vaatimuksissa huomioon.

Maakunta voi lisäksi edellyttää akkreditointia suoran valinnan palvelun tuottajalta.

Maakunnan tulee valvoa, että alueella toimivat palveluntuottajat tarjoavat määrältään ja laadultaan riittävää erikoislääkärikoulutusta toimipisteissään. Yliopistojen laatukriteerit on otettava arvioinnissa huomioon.

Maakunta tekee hallintopäätöksen palvelun tuottajille asetettavista vaatimuksista. Vaatimukset on julkaistava julkisessa tietoverkossa.

7.luku 33 § Ilmoittautuminen suoran valinnan palvelun tuottajaksi

Ehdotetaan lisättävän ilmoitukset tietoihin: 8) Miten erikoistuvien lääkärien koulutus toteutetaan tuottajan toimipisteissä

7.luku 36 § Sopimus suoran valinnan palvelun tuottajan kanssa

Ehdotetaan lisättävän sopimuksen vähimmäissisältöön: 7) Miten erikoistuvien lääkärien koulutus toteutetaan tuottajan toimipisteissä

8. luku 42§ Suoran valinnan palvelun tuottajan veloitteet

Ehdotetaan lisättäväksi: Mikäli suoran valinnan palveluntuottajan toiminta on alueellisesti merkittävää, tulee palveluntuottajan huolehtia myös erikoistuvien lääkärien koulutuksesta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöiden lisä/jatkokoulutuksesta toimipisteissään. Toiminta katsotaan terveyden- ja sairaanhoidon osalta merkittäväksi, kun palveluiden tuottamiseen kuluu yli viiden lääkärin vuotuinen työpanos.

8. luku 43§ Palvelun tuottajan veloitteet annettaessa palveluja maksusetelillä, asiakassetelillä ja henkilö- kohtaisella budjetilla

Ehdotetaan lisättäväksi: Jos asiakassetelillä palveluita antava tuottaja tuottaa vähäistä merkittävämmän osan maakunnan alueella tuotetusta palvelutyypistä, tulee tuottajan huolehtia erikoistuvien lääkäreiden koulutuksesta toimipisteissään.

9.luku 56 § Suoran valinnan palvelun tuottajalle maksettavat muut korvaukset

Ehdotetaan lisättävän: Erikoistuvien lääkäreiden koulutuksesta voidaan palveluntuottajalle suorittaa korvausta erityisvaltionosuusjärjestelmästä. Korvauksen saaminen edellyttää yliopiston koulutukselle asettamien laatuksiteerien täyttymistä.

9.luku 58§ Korvaukset asiakassetelipalvelun tuottajalle

Ehdotetaan lisättävän: Erikoistuvien lääkäreiden koulutuksesta voidaan palveluntuottajalle lisäksi suorittaa korvausta erityisvaltionosuusjärjestelmästä. Korvauksen saaminen edellyttää yliopiston koulutukselle asettamien laatuksiteerien täyttymistä.

Helsingissä 28.2.2017

Iiro Karhiahho
Puheenjohtaja